

Hundhagen - en gammal industri tomt som nu är Natur reservat. Foto: Staffan Müller

Fåglar i Leksand

En tidskrift från Leksands fågelklubb
1999 Nr 1

Redaktionen

Ansvarig utgivare

Redaktör/Layout

Lars Nilsson 0247- 333 92

Västannor 20671

793 50 Leksand

E-mail: lars.n@ebox.tninet.se

Redaktion

Bogdan Persson 0247- 154 76

Staffan Müller 0247- 611 06

Adressändringar

Henry Pollack 0247- 409 64

Klockarvägen 4

793 41 Insjön

E-mail: zyq693p@tninet.se

Utgivning och medlemskap

Tidskriften utges av Leksands fågelklubb

och utkommer med 4 nummer per år.

Medlemmar erhåller tidningen utan extra kostnad.

Medlemskap i Leksands fågelklubb kostar 100 kr/år.

Familjemedlemmar och ungdomar (20 år eller yngre) betalar 30 kr/år

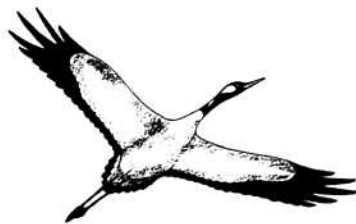
Avgiften sätts in på

Pg. 438 26 34- 6 eller

Bg. 456- 4373

c/o Leksands fågelklubb.

ISSN: 1402-5523

Innehåll

3. Fågelklubben får ny ordförande.
4. Ledare.
5. Följ med till Öland.
6. Historien bakom bilden.
8. Club 300 stödjer projekt i Leksand.
9. Ungdomsgruppen upptäcker Naturen.
10. Årsberättelse.
13. BBC filmar i Leksand.
14. Fåglarnas kläder, del II.
16. Spårens tjusning.
18. Enbent Kungsörn.
19. Med Engelbrekt på Siljan.
20. Naturvård i Leksand.
22. 5 Frågor.
23. Gnagar inventering.
24. Rapport från Berguvs projektet.
25. Limsjön fortsätter att växa.
26. Bara Gråsparvar.
29. forts. Naturvård i L.....
30. Projekt Pilgrimsfalk.
31. Gröna hackspettar.
35. Ännu en Örnrik vinter.
37. Bergqvistsågen och Hundhagen.
38. Lokaler uthyres.
39. Leksands Fågelklubb - Organisation.

Omslagsbild: Stare (*Sturnus vulgaris*) Foto: Lennart Mathiasson

Fågelklubben får en ny ordförande

Under nästan hela 1990-talet har Anders Hans varit aktiv i fågelklubbens styrelse. Under de senaste åren har han varit föreningens ordförande.

Anders har starkt bidragit till att öka fågelklubbens kontakter med såväl regional- föreningar som riksföreningen, SOF.

1997 var Anders värd för SOF's årsmöte på Björkberget. Den sammankomsten organiserades med mycket stor skicklighet och Leksand har efter det mötet blivit ett mycket välbesökt och välkänt fågelområde.

Vid årsmötet 1999 valde Anders att avgå för att i framtiden i stället ägna sig åt de uppgifter som ligger honom varmast om hjärtat, nämligen själva skådandet. Han har också lovat att hjälpa till med kommande researrangemang. Närmast står Öland på tur i augusti.

Leksands fågelklubb vill här tacka Anders för de insatser han gjort för föreningen under detta decennium.

Nu kommer Lasse!

Lasse Nilsson från Västannor tar över ordförandeklubban efter Anders.

Lasse har varit aktiv i fågelklubben sedan 1980-talet. Redan vid fågelklubbens 10-årsjubileum 1987, då vi bjudit in Peter Lindberg från "projekt Pilgrimsfalk" anmälde han sitt intresse för att engagera sig i det kommande Pilgrimsfalksarbetet i Leksand.

Sedan projektet startade i Leksand för 5 år sedan, har förtroendet för Lasse Nilssons arbete vuxit så att vår förening fått en av huvudrollerna i arbetet för att återfå den sällsynta falken i Sverige. Det är vi som fått det hedersamma uppdraget att försöka knyta ihop den nordliga stammen med den sydvästliga populationen av pilgrimsfalk.

Som ordförande i Leksands fågelklubb får Lasse också ett mycket stort ansvar att föra det traditionella fågelskyddsarbetet vidare.

Leksands fågelklubb har gjort sig ett namn i hela Sverige, som föreningen med det stora medlemsantalet och klubben där naturvårdsarbetet prioriteras före skådandet.

Vi måste fortsätta att tjäna som förebild hur en lokal fågelklubb skall arbeta: "Blåställ på med kikaren i bröstfickan!". Våra holkprojekt, örnutfodringen, ringmärkningen, arbetet vid Limsjön, falkprojektet och programarbetet är ryggraden i vår verksamhet.

Lasse är en engagerad man även inom sitt vardagliga jobb. Därför måste vi alla hjälpas åt med att stötta honom i hans idéer om hur fågelklubben skall drivas framåt.

Vi hälsar Lasse Nilsson välkommen som ordförande i Leksands fågelklubb.

Vi är många som kommer att backa upp dig, precis som vi, som tidigare varit föreningens ordförande fått ett helhjärtat stöd från många duktiga medlemmar!

Staffan Müller

Henry Pollack

Anders Hans

Ledare

Lars Nilsson

Som nyvald ordförande får jag inleda med att tacka årsmötet för förtroendet.

Uppdraget som ordförande tar jag som ett hedersuppdrag i en redan väl fungerande och aktiv fågelklubb. En fågelklubb som gjort stora insatser, under mer än 20 år, både för enskilda fågelarter så väl som de biotoper som fungerar som deras livsrum. Vi går nu in i ett nytt årtusende och kraven på att vi gemensamt arbetar för att allas vårt gemensamma livsrum skall erbjuda oss ett drägligt liv även i fortsättningsvis, snarare ökar än minskar.

Verksamheten inom klubben bygger på att alla tillsammans drar åt samma håll och där vi i grunden har ett gemensamt intresse för vår natur miljö och ett fågelintresse i synnerhet, som ledstjärnan för vårt målmedvetna arbete och gemensamma intresse.

Ibland kan det bli lite för mycket av alla projekt så vi glömmar själva njutningen av vad Naturens rika källa har att erbjuda. Inget kan väl slå den berusande lycka att en tidig vår morgon packa säcken med fika, kikare och fågelboken. Åka ut till ett favoritställe. Stanna till i en skogsglänta eller skogssjö och bara lyssna, känna den första sol värmen som torkar morron daggen och samtidigt dra in alla dofter. Man vill då gärna citera Mats i Himlaspelet. - " Du Gud, ä jä ti immiln nu"

Väl mött i vår vackra natur. Skåda och njut!

Önskar *Lars N.*

Foto
Bogdan Persson

Följ med till Öland i augusti!

Fågelklubbens medeldistansresor har blivit mycket uppskattade träffpunkter för våra medlemmar.

Vi minns tillbaka på fantastiska utflykter till Falsterbo, Getterön, Runde och Öland.

Nu är det dags igen!

- Torsdagen den 12 augusti beger vi oss till Öland vid lunchtid.
- Vad sägs om Södra udden, Lunden, Mellby Ör, Beijershamn.
- I år kommer vi att bo på Segerstads fyr, 2 mil norr om Ottenby.
- Familjen Cederoth som äger fyren, kommer att guida oss runt på vadarstränder och alvarsmark.
- Återresa sker på söndag förmiddag den 15 augusti.

I augusti är fortfarande ängshöken kvar. Samtidigt har de första sydflyttande tättingarna anlänt till lundarna och vadarsträcket når sin kulmen vid denna tidpunkt.

Solnedgång Öland

Foto: Staffan Müller

Det finns 9 bäddar i fyren, resten av oss får bo i tält i fyrträdgården.

Vi bör bli så många anmälda så att vi ryms i en stor buss !

Priset för resan med logi och guider, blir **800:- exkl. måltider.**

Ett **tillägg på 200:-** för dem som bor i bädd på fyrvaktarbostaden.

Barn och ungdomar under 20 år, får **200:- rabatt.**

Reseledare: **Staffan Müller**, Sunnanäng 35 793 90, Leksand, 0247-61106

Lars Nilsson, PL 20671, 793 50 Leksand, 0247-33392

Historien bakom bilden

Bogdan Persson

En bild säger mer än tusen ord sägs det. Det må vara sant, men ofta avslöjar inte bilden omständigheterna under vilka den är tagen. Inte sällan döljer sig en spännande upplevelse eller händelse bakom bilden. Följetongen som du läser tar upp sådana bilder, där historien bakom nästan har mer att berätta än själva bilden.

Den lilla bofinken

En varm högsommardag i början av juli. Jag är på väg till en tornfalksholk i västra Leksand där Sören Stenberg och jag jobbade med att fotografera tornfalk vid holk. Vi har i många år varit inblandade i holkprojektet för tornfalkar och slagugglor, men saknade nästan helt bilder på falk vid bo. I somras tog vi tag i saken. Gömslet var redan på plats men tiden höll på att rinna iväg. Den regniga sommaren bjöd inte på alltför många fotodagar och min semester var nästan slut. Denna kväll var dock solig, så nu skulle det bli av. Förhoppningsfullt for jag fram på Dala-Järna vägen mot målet.

Är den död?

Nästan framme vid falkarna råkar jag se en kotte liggande på vägen. En kotte, eller vad det nu är.....blicken fastnar av någon anledning på den. I sista stund upptäcker jag, det är ju....en fågel! Man försöker veja undan och lyckas köra blott någon centimeter vid sidan om. I backspegeln ser jag att fågeln rullar runt på asfalten, men jag är säker på att det gick bra. Däremot så anar jag att

den fått sig en smäll från någon bil som passerat tidigare och därför var "groggy". Stannar bilen, går fram och ser....en inte helt avdunad bofink! Nyutflugnen, eller snarare sagt nyuthoppad ur boet betraktade den för första gången den stora världen.

En hungrig fotomodell!

Den låter sig duktigt plockas upp och medan jag bär den mot en säkrare plats ser den ut ungefär som "Var är maten?". Sedan tar den några trevande vingslag och landar på en sten en bit vid sidan om vägen. Där sitter den ju bra tänker jag och plockar fram kameran ur bilen. Nu är det inget teleobjektiv som gäller. Nä, vidvinkel och mellanringar ska de vara. Som fotograf har jag alltmer börjat eftersträva kort brännvidd. Med kort objektiv blir inte skärpedjupet så kort och motivet blir inte skilt från bakgrunden på samma sätt som med ett teleobjektiv. Inte längre objektiv än nödvändigt är mottot. Ett tillfälle som detta dyker inte upp särskilt ofta. När jag är klar tackar jag för mig och drar vidare till falkarna.

Återigen drar molnen ihop sig och ett nytt

regnväder börjar. Hos falkarna blir det endast en bild (se förra nummret av "Fåglar i Leksand") innan jag får fly för ovädret. Da-

gen blev inte som jag hade tänkt mig, men vem klagar? Jag räddade ett liv och fick bilder på den lilla bofinken.

En hungrig fotomodell, Bofinksunge. (*Fringilla coelebs*)

Foto: Bogdan Persson

Rapportera in dina observationer av Pilgrimsfalkar till:

Lars Nilsson	0247- 333 92
Bogdan Persson	0247- 154 76
Bror Wallbom	0243- 230 405

Club 300 stödjer projekt i Leksand

Lars Nilsson

Leksands Fågelklubb har ansökt om pengar ur Club 300's insamlingsstiftelse för fågelskydd, som en möjlighet för att fortsätta arbetet med ett antal projekt.

Vi har för i år beviljats ett bidrag på 8 000 kronor för att utveckla och förnya storholksprojektet till förmån för i första hand Slaguggla och Tornfalk. Gunnar Lind har under ett tiotal år tillsammans med bl.a Sören Stenberg satt upp ett stort antal holkar där många nu behöver bytas ut eller flyttas.

Blir det pengar över kommer även helt nya lokaler att få holkar uppsatta.

Vi vill här gemensamt och samstämmigt inom Leksands Fågelklubb tacka Club 300 och dess insamlingsfond för detta bidrag.

Club 300

En kort presentation över Club300's verksamhet

Club 300 är en samling av fågelskådare vars intresse bland allt annat är att se och få kunskap om sällsynta fåglar i Sverige. Genom insamlingsstiftelsen samlar vi årligen in en betydande summa pengar, pengar som därefter fördelas till fågelskydd.

Den typiske Club 300-medlemmen är även medlem i SOF och ett varierande antal regionala/lokala fågelföreningar.

Hur verkar vi?

Club 300 sprider information om sällsynta fåglar via hemsidan, telefonsvarare, mobilsökarsystemet "Rixlarm", den egna tidskriften ROADRUNNER och SOF:s Vår Fågelvärld. Club 300 arrangerar dessutom resor och exkursioner samt skådar sammankomster på bland annat Öland - vår och höst.

Telefonsvararen

Telefonsvararen är ett sk 071-nummer som lämnar färsk information om ovanliga fåglars förekomst i landet. En stor del av behållningen går till klubbens insamlingsstiftelse för fågelskydd, ett flitigt ringande på nummer 071-268 300 gagnar således fågelskyddet. Sedan starten 1991 har drygt 2 miljoner kronor fördelats till olika projekt runt om i Världen. Vem som helst kan för fågelskyddande ändamål söka medel ur stiftelsen.

RiXlarm,

Mobilsökarsystemet, är öppet även för icke Club 300-medlemmar. Systemet bygger på att observatören av en sällsynt fågel knappar in ett kodat meddelande på sin telefon, om vad/var/när/hur han/hon sett, varefter detta simultant via Telia:s försorg distribueras till de i dagsläget (hösten 1998) dryga 1000 abonnenterna. Ett mycket snabbt sätt att sprida information.

För ytterligare information, kontakta:

Club 300 Medlemservice
c/o Mats Nilsson
Björnskogsvägen 80, 1 tr
134 35 Gustavsberg
08-570 30173
070-624 9005

E-mail: member@club300.se

Internet: www.club300.se

Ungdomsgruppen upptäcker Naturen

Lars Nilsson

Ungdomsgruppen har under Våren varit verksam med olika aktiviteter under ledning av Agneta Joon-Timblad, Åsa Rydell (Naturskyddsföreningen) och Conny Land (Leksands Fågelklubb). Programmet har varit omväxlande med olika teman varje gång. Mats Rapp har berättat om Varg spårning och flockens rörelser inom Leksands området. Henry Pollack har berättat om våra Ugglor och lyssnat till deras läten ute i fält. Holkbyggnation genomfördes vid vår klubblokal under ledning av Staffan Lind. Isfiske på på Styrnsjön omfattade abborrpilkning och gäddangling under överinseende och goda råd från Anders Timblad. Som bilden visar blev det också en lyckad fångst. Vidare är planerat under våren skogsutflykter, ringmärkning och sjöfågelspaning.

Till hösten är ytterligare ungdomsgrupper planerade. Mer om detta kommer att annonseras till hösten. Är någon intresserad att hjälpa till som ledare hör av er till Naturskyddsföreningen eller Leksands Fågelklubb.

Telefoner: Agneta Joon-Timblad 0247-210 86 eller Conny Land 0247-22545

Ungdomsgruppen samlad på Styrnsjöns is. Ett fiskarfänge, under överinseende av Anders Timblad, som dessutom resulterade i en präktig gädda tagen på angel krok.

Foto: Lars Nilsson

Årsberättelse för Leksands Fågelklubb 1998

Leksands fågelklubbs tjuogoandra verksamhetsår har nu gått till ända. Det blev ett år som kanske de flesta kommer ihåg som året när sommaren regnade bort. Men trots det så blev 1998 ett innehållsrikt år. Uppskattar man fåglar och natur så har varje årstid så oerhört mycket att ge. Allt behöver inte hänga upp sig på hur sommaren blir.

Leksands fågelklubb är en aktiv förening med många medlemmar, där kärnan består av ett 20,30-tal aktiva medlemmar. De arbetar med olika projekt för att främja fågelskyddet i våran kommun. De gör ett oerhört värdefullt arbete, och många timmar på fritiden läggs ner.

Alla behövs i klubben och tillsammans kan vi göra Leksands fågelklubb till en av landets främsta.

Fågelmässigt så hände en del 1998. Lappugglan häckade i Siljansnäs. En dubbelbeckasin hördes vid Limsjön. En vattenrall fångades i ringmärknätet och ringmärktes av Inga-Lill. Svarta storken dök upp igen men sågs endast i Djura.

Ett uppsving för strandängarna har också skett under året. Millnäset och Dragsängarna har blivit frästa och Alviken har avbetats. Det blir spännande att få se resultatet av detta. Vid Limsjön så ser vi redan resultatet av tidigare års arbete på strandängarna.

Förenings uppgifter

Klubbens medlemsantal är 363, av dessa är 40st ungdomar. Styrelsen har varit kallad till 11 protokollförda möten, samt ett möte med projektansvariga.

Styrelsen har under året bestått av :Anders Hans ordf. Margareta Wiman sekr. Göte Bergqvist kassör och ledamöterna Conny Land och Bogdan Persson.

Sigvard Lind och Hans G. Wessmark är föreningens revisorer. Valberedningen har bestått av:

Kjell Bond, Sören Stenberg och Henry Pollack.

Program komité

Inga-Lill, Ghia och Bogdan har arrangerat flera mycket fina program. Bl.a. en lyckad resa till Ledskär i september. Flera uppskattade exkursioner och bildvisningar har förekommit, bl.a. visade Gagnefs fotoklubb ett bildspel, och Dalarnas natur och fågelfotografer visade ett urval av sina bilder.

Naturfilmaren Ingemar Linds besök med filmen : Israndens fågel –alfågeln, blev en riktig höjdpunkt i november.

Studie cirklar

Conny Land höll en uppskattad kurs i mars om våra vanligaste vinterfåglar. Kursen skedde i samarbete med studiefrämjandet som vi har ett gott förhållande med.

Gryssen stugan

Utnyttjandet av Gryssenstugan har inte varit så omfattande som vi hoppats. Stockholms ornitologerna har dock utnyttjat stugan en helg. Vi hoppas att intresset kommer att öka för att hyra denna lokal. Sven Lyrnell har skött uthyrning och tillsyn.

Norsbro

Fågelklubbens lokal vid Norsbro har varit flitigt utnyttjad under året. Klubben har haft regelbundna träffar en gång i månaden, med olika program eller bildvisningar under den kalla årstiden.

Limsjön

Limsjön har varit ett populärt utflyktsmål för såväl Leksandsbor som långväga gäster. Den förbättrade vandringsleden runt sjön, har också gjort den lättillgänglig för flera.

Fågelmässigt bör noteras att en dubbelbeckasin hördes spela invid sjön. Skratmås kolonin uppskattades till närmare 2000 par. Strandängarna hade ett uppsving med gulärlor, ängspip-lärkor, rödbenor och grågäss som häckade där.

Ringmärkning

Ringmärkningen vid Limsjön gav under sin 8:e säsong 610 ringmärkta fåglar, fördelat på 29 olika arter. Sävsparven blev även i år den vanligaste arten med 128 fångade individer. Bland de mer ovanliga arterna kan nämnas vattenrall och videsparv. En sävsparv som ringmärktes här, återfanns i Belgien och en blåhake återfanns i Finland. Sedan fastnade en rörsångare i nätet som var ringmärkt i Storbritannien. Inga-Lill Paulsen A. har ansvarat för ringmärkningen vid Limsjön.

Staffan Lind har ringmärkt boungar i holkarna vid Dragsängarna, mest talgoxe, blåmes och svartvit flugsnappare..

Örutfodringen

Sex lag har under Bogdans ledning kört ut flera ton kött till klubbens åtel. 35-40 kungsörnar har setts under säsongen och en havsörn. Flera ringmärkta örnar dök upp av vilka 4 kunde avläsas. Dels var det havsörnen som var ringmärkt i Lappland som bounge, sedan var det kungsörnarna som var märkta i Härjedalen, Norrbotten och Finland.

Försöket med havsörnsåtel ute på Siljan har även detta år varit igång, även om ingen bevakning har kunnat ske där.

Projekt Pilgrimsfalk

För femte året i följd har vi släppt ut hackinguppfödda Pilgrimsfalkar i Leksand. Vi fick 3 falkar och grannkommunerna Borlänge och Gagnef fick också 3 falkar var. Årets falkar ser ut att ha klarat sig fint och för första gången har vi inte drabbats av några dödsfall. En glad överraskning var pilgrimsfalken som dök upp igen. En hanne som släpptes från Leksandsbröd -96. Han sågs vid hackingburarna i Gagnef och Borlänge.

Lars Nilsson och Bogdan Persson har ansvarat för arbetet med de hackinguppfödda falkarna i Leksand. Bror och Britta Wallbom har ansvarat för Gagnef, och för Borlänge falkarna har Tunabygdens fågelklubb haft ansvaret.

Projekt Berguv

Henry Pollack har tillsammans med uppfödarna Bengt Östberg i Insjön och Anders Sjölund i Siljansnäs, lagt ner många arbetstimmar på buruvarna. Uvparet i Siljansnäs fick ut 2 ungar, och uvarna i Insjön fick ut 3. Tyvärr måste en av honorna i Insjön avlivas pga. sjukdom. Den honan har blivit ersatt.

Projekt Backsvala

Bogdan har för 6:e året i följd inventerat backsvalekolonierna i kommunen. Bogdan rapporterar ett dåligt år ca.200 häckande par. De största kolonierna är i rasbranterna längs älven.

Projekt Strömstare

Sören Stenberg rapporterar ett dåligt år. Inga häckningar har kunnat konstaterats för strömstare, eftersom Sören inte hunnit kontrollera plattformarna pga. tidsbrist.

Häcknings plattformar

Sören Stenberg tillverkar regelbundet plattformar, främst för rovfåglarnas häckning. Under året har 2 plattformar för fiskgjuse tillverkats. 5 fiskgjusehäckningar har skett på Sörens plattformar under -98. Flera plattformar för vråkar och hökar finns också sedan tidigare, och 2 plattformar för havsörn och en för kungsörn.

Projekt slaguggla och Tornfalk

Gunnar Lind har samordnat inventeringen av tornfalk och slagugglehäckningarna i holkar. Sex arbetslag har besökt ca. 250 holkar. Häckningsresultatet fördelar sig enligt följande: 15 tornfalkshäckningar där samtliga ungar ringmärkts och 21 par slagugglehäckningar där ungarna också har ringmärkts.

Rapportmottagning

Conny Land har under året varit rapportmottagare för våran kommun. Tyvärr har inrapporteringen inte varit speciellt stor. Det som kan nämnas var ett ovanligt rikt höststreck av småvadare, framförallt småsnäppor som kunde skådas i hundratal. I övrigt kan nämnas : spovsnäppa, mosnäppa, dubbelbeckasin och en lappuggla som häckade i Siljansnäs.

Skogsgruppen

Henry Pollack och Conny Land har granskat många avverkningsanmälningar under året. Förhoppningsvis har det bidragit till bättre förutsättningar för skogsfågeln i våran kommun.

Henry har även ombesörjt en inventering åt skogsvårdsstyrelsen i Djura. Conny och Henry har även gått en cirkelutbildning om lavar och mossor tillsammans med Naturskyddsföreningen. Samarbetet med skogsvårdsstyrelsen, Lars Dahlqvist och Yngve Perjons är mycket gott.

Prästön

Skötseln av Prästön i Insjön är länsstyrelsens uppdrag till Leksands fågelklubb. Hans Hyttsten har sett till att naturreservatet är städad och i god ordning.

Tidningen

Klubbens tidning har även i år dragits med förseningar pga. olika orsaker. Två nummer har dock kommit ut under året.

Bild och innehållsmässigt har tidningen som vanligt hållit en hög kvalitet, och gett mycket innehållsrik läsning.

Ekonomi

Ekonomi för föreningen visar på ett glädjande överskott. Det beror till stor del på de donationer som klubben fått. 10.000 från ett dödsbo och 10.000 från stiftelsen Berguv.

Vår kassör Göte Bergqvist har på ett professionellt sätt skött ekonomin för föreningen.

Till sist, låt oss aldrig acceptera några dödlägen i våran förening. Utan låt oss sticka fram näbben i tid och otid och fortsätta att kämpa för naturfrågor och fågelskydd!!!

Leksand den 10 februari 1999

Anders Hans/ ordf.

Margareta Wiman/ sekr.

BBC filmer i Leksand

Staffan Müller

Paul Johnson är en av BBC's mycket anlitade fotografer. Hans arbetsfält omfattar alla världens kontinenter och under senare år har han bl.a arbetat med bolagets stora satsning "Battle of the sexes". Serien som omfattar sammanlagt närmare 10 timmars sändning kommer och vad det lider även att visas i Svensk Television

Pauls bidrag i den serien omfattar bl.a sekvenser från Henry Pollacks orrspelskoja i Insjön.

För närvarande pågår inspelningen av ett program som vill visa fågelåret i Skandinavien. Många scener är filmade vid Hornborgasjön, men även här är Leksand med. Paul har bl.a filmat från Bogdan Perssons gömsle väster ut.

Paul förhandlar just nu med BBC och Partridge Film om ytterligare arbete i Leksand. Man är från engelskt håll bl.a intresserade av våra fantastiska ugglor.

Vidare finns det mycket stoff att hämta från bl.a Limsjön, säger Paul Johnson.

Det är inte dumt att kunna visa resultatet av fågelklubbens idoga arbete runt om i världen.

Paul Jonsson, Naturfilmare från BBC

Foto: Staffan Müller

Fåglarnas kläder, del II

Staffan Lind

När man är ute och går i naturen så händer det att man hittar en eller flera fjädrar under promenaden. Det kan vara en fjäder som någon fågel har tappat under sin ruggning eller en hel hög med fjädrar och dun runt en stubbe där en rovfågel har suttit och plockat sitt byte. Vi som kontrollerar rovfågelbon och uggleholkar finner även fjädrar på och runt boplatsen. Nyfiken som man är vill man gärna veta vad dessa rovfåglar har tagit för några byten. Det går att se på fjädrarna som man finner i boet.

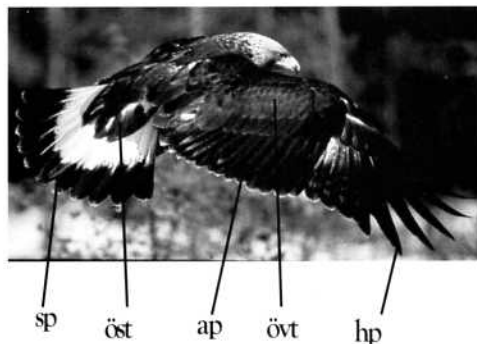
Jag börjar med att repetera några förkortningar av de viktigaste fjädertyperna på en fågel. Längst ut på vingarna sitter handpennorna, **hp**, mellan dem och kroppen sitter det en rad med armpennor, **ap**. Vingens översida är beklädd med övre vingtäckarna, **övt**, och på vingens undersida motvaras de av de undre vingtäckarna, **üvt**. Fågelkroppen är täckt med en mängd olika sorters smådun, de viktigaste vid artbestämning är dock bröstfjädrar och ryggfjädrar. Stjärten består av stjärtpennorna, **sp**, samt de övre och undre stjärttäckarna, **öst** och **ust**.

Ruggning

Precis som med våra kläder så slits fåglarnas kläder, fjädrarna, med tiden. De flyger, sitter ute i blåsväder, hoppar på marken, flyger in och ut i sina bohål eller risbon som ligger i träd och buskar. Detta leder till att fjäderdräkten nöts mot kvistar och ris, gräs och grus. Även när fåglarna sitter och putsar sina fjädrar för att hålla dem fina slits de så sakteliga.

Fjädrarnas toppar nöts bort, strålarna som sitter på fjädrarnas skaft går av helt eller delvis, detta leder till att både flygförmågan och värmeisoleringen försämras. För att råda bot på detta så byter fåglarna fjädrar en eller flera gånger per år, de ruggar. Det finns även fågelarter som ruggar för att helt och hållet byta utseende t.ex. änder som har olika dräkter un-

der året. Det är vanligt att fåglar har olika vinter och sommardräkter.

Tillvägagångssätt

Ruggningen går till på olika sätt hos fågelarterna. Vissa arter byter i stort sett alla vingpennorna samtidigt så att de tappar flygförmågan under några veckor. Gräsanden är en sådan art, hannen tappar alla sina vingpennor i juni/juli. Innan han tappar alla vingpennorna har han ruggat kroppsdunen så att han ser ut som en hona. Eftersom han har mist sin flygförmåga under några veckor så är det fördelaktigt för honom att bära honans bruna kamouflagedräkt. Gräsandshonan som har sina ungar att ta hand om och försvara under denna tid ruggar cirka en månad senare när ungarna klarar sig själva.

Rovfåglar som hela tiden måste vara i toppform för att kunna jaga byter bara någon eller några fjädrar i taget så att inte flygförmågan blir nedsatt. De håller på att rugga i flera månader i sträck till skillnad från många andra fåglar som gör det på bara några veckor.

Utvecklingen

Om vi ser till en enskild fjäder så lossnar spolen från skinnfacket som den sitter fast i när det är dags för ruggning och fjädern faller bort. På samma ställe som den gamla satt börjar nu en ny fjäder att växa. Först växer en hornhylsa ut som så småningom spricker upp och fanen skjuter ut. När hela fjädern har växt ut så dras den levande vävnaden tillbaka ur spolen och den sluts. Nu är fjädern en död del likt en nagel eller ett hårstrå.

Ruggningsmönster

Det vanligaste är att stjärtpennorna ruggas parvis från mitten och utåt. Det samma gäller med handpennorna, de byts vanligtvis, en i taget, inifrån och ut. Motsvarande fjädrar på båda vingarna ruggas samtidigt. Armpennorna byts på många olika sätt hos olika arter. Vissa arter med många armpennor byter några här och där medan andra arter byter dem från den ena sidan till den andra.

Skilda tidpunkter

De flesta fåglarna ruggar en gång om året, de arter som har praktdräkter (vinter/sommar-dräkt), ruggar två gånger om året. Några arter har ända upp till fyra ruggningsperioder. Huvuddelen av fåglarna ruggar på sensommaren eller på hösten. Då är häckningen avslutad och fjäderdräkten är ofta mycket sliten. De nya fjädrarna gör att fågeln har så bra förutsättningar som möjligt att klara av en

lång flyttning till övervintringsområdena. Andra arter ruggar inte förrän de har kommit fram till sina övervintringsområden, så gör t.ex. svalorna trots att de är långflyttare.

Höken

Om det inte är en enskild ruggad fjäder som vi finner på våran skogspromenad utan en mängd fjädrar runt en stubbe så är det oftast ett plockat rovfågelsbyte. Det brukar vara en sparv- eller duvhök som har slagit en fågel och plockat av alla fjädrar och dun från fågelkroppen så att det går lättare att flyga hem till boet med bytet. När vi kontrollerar tornfalk- och slaguggleholkar så finner vi ofta fjädrar från deras byten inne i holkarna.

Kännetecken

Vad är det då man ska titta på i första hand när man ska artbestämma en fjäder? Det är lättast att artbestämma de stora fjädrarna, hp, ap och sp, men även de små kroppsdunen samt ving och stjärttäckarna kan vara till god hjälp. Det är ofta på dunen som färger, droppfläckar, vattring, brokighet och liknande syns bäst. En viktig kunskap är att kunna se på fjädrarnas form var på fågeln de har suttit. Om vi hittar en fjäder och kan konstatera att det är t.ex. en handpenna så får vi fortsätta att titta på formen, färgerna, mönstren storleken samt hur fjäderytan ser ut. Med hjälp av dessa parametrar så kan man ofta härleda fjädern till rätt fågelart. Givetvis är det enklare om man är van och har viss erfarenhet av fjädrar. Detta gäller även om man finner fjädrar vid ett rovfågelbo. När man har artbestämt dem så vet man ganska väl vad fåglarna vid det boet har livnärt sig av.

I nästa nummer av Fåglar i Leksand ska jag skriva lite mer ingående om hp, ap och sp samt ta upp några exempel.

Spårens tjusning

Anders Ståhl

Jag har svårt att somna. Ligger och vrider mig och funderar. Analyserar. Vart tog de vägen? Hur många var det egentligen? Kommer det snö i natt och kan jag avboka mötet jag skulle ha på förmiddagen så att jag kan försätta spåra istället?

Till slut måste jag väl ha knoppat in, för nästa gång jag tittar på klockan är den 07.14, lika bra att gå upp. Det skall göras matsäck, packa ryggsäck, ta fram kartkopior, kameror m.m. innan dubbelkollen. Här duger det inte att komma utan måttband!

Mötet är avbokat och bilen rullar mot vargreviret väster om Leksand. Skönt, ingen nysnö! Det är bara att ta vid där jag slutade i går. Välbekanta berg, myrar och skogsvägar passeras på vägen ut; Ejen, Långsvägen och Åskakmyren. En örn syns en bit bort över Hästskotjärn.

Solen börjar belysa trädkropparna med ett lätt ockra sken. Saktar in för att från bilen kolla ett korsande spår. Räv. Reflekterar över hur mycket rävspår man ser numera. Ligger en del av rådjursstammens nedgång där? Ja, säkert. Men det verkar oerhört lätt för vissa att lägga skulden på enbart lodjuren. Reflekterar också över att vi bara sett lospår vid några tillfällen på

Övre infälld bild. Varg i Skånes Djurpark. Foto: Lars Nilsson Stora bilden: Vargspår vid Örnätel Foto: K.G. Ståhl

Nedre infälld bild. Framfot större än bakfot Foto: Anders Ståhl

hela säsongen ute i detta ca 8 kvadratmil stora vargrevir. En stor skillnad mot förra året.

Kanske har de dragit söder ut, kanske in mot byarna. Kanske till och med det naturliga urvalet gjort sitt, och en del individer dukat under? Faktum är att jag personligen har lika många rådjurs-obsar som lo-obsar (vad gäller spår), i detta område. Kanske återhämtar sig rådjurs stammen när lodjuren viker.

Kanske finner sig en balans? Naturen är underlig... Framme där jag slutade igår. Tar på mig utrustningen och skidorna. Gör en ringning av området och har två inspår av varg i nordostlig riktning. Igår hade jag fyra löpor en bit bort, så de går minst två och två i dessa ingående spår, men helt säker på att det är fyra djur är jag inte än. Det krävs tid, sträcka, noggrannhet och tur för att vara så säker man kan. Och erfarenhet.

Inser att det kommer att bli en underbar dag i ett soldränkt sagolandskap. Det är bara jag och vargarna spår och hemligheterna de ruvar på.

Anteckningarna visar att sista snöfallet kom för fyra dygn sedan, så jag bedömer spårens ålder till mellan två och fyra dygn gamla. Två löpor blir en. Visste jag inte bättre skulle jag aldrig tro att det gått minst fyra vargar här. Fot i fot är ett effektivt sätt att spara energi för de djur som går efter det första.

Jag bakspårar timme ut och timme in, genom storskogen, över myrar, genom svår genomtränlig ungskog och över hyggen. Fortfarande bara en och två löpor! Under tiden har jag fört anteckningar om spårens placering på kartan, urinmarkeringar hukande eller med lyft ben vilket avgör om det är valpar eller ledardjur som pinkat, kraftmarkeringar, och så har jag tagit hand om två spillningar, svarta och rejält illaluktande med den typiska fräna varglukten.

Den mörka färgen talar om att det är färskt kött som passerat genom tarmarna, dvs. de har säkert slagit en älg någonstans bakåt i spåret. Spänningen stiger.

Påminns om att jag själv måste äta lite, och vid elden blir det tid att planera sista biten av spårningen. Bestämmer mig för att fortsätta max 1½ timme till, för att hinna tillbaka till bilen någorlunda tid.

Skidorna glider fint på den vindpackade snön och jag ser plötsligt delningen i vargspåret, så en till och snart ytterligare en. Här har något hänt! Med ledningen av tidigare spillningar misstänker jag att kadavret inte kan ligga så långt bort. Gör en stor ring så att allt "spring" hamnar inom ringen. Jag har nu ett inspår och fyra utspår. Diametern på ringen är ca. 70 m.

Här vidtar nu rena detektivarbetet med att fastställa vad som hänt. Jag ser kadavret ganska mitt i ringen och bedömer via kikarbesiktning att det bara är lite skinn, några ben och som vanligt vommen kvar. Alltså går jag i forskningens namn fram och tar reda på underkäken (för ålders bestämning) och ett rörben (näringstillstånd) från älgen.

Försöker i röran reda ut jaktförloppet och rita en skiss över området. Svårt men jag tror jag lyckats; två älgar har blivit överraskade i lega och vargarna delade sig snabbt runt den ena och jakten blev kort och effektiv. Alla övriga spår i ringen kommer från den efterföljande måltiden när vargarna omväxlande ätit och tagit lega. Räknar till över 25 legor!

Tiden går snabbt och jag börjar nöjd dra mig tillbaka. Tar en sista titt på utspåren och det renderar i ytterligare en haltimmes arbete, innan jag ändå nöjdare kan konstatera inte fyra, men väl fem vargar... så kan det vara!

Att spåra är bland det mest spännande man kan göra i naturen enligt min mening. Man får uppleva det totalt oväntade, man får se områden som man aldrig skulle besöka annars, man får kondis och man får framförallt en inblick i hur de vilda djuren lever sitt dagliga liv och mycket annat positivt.

Ibland tar vi ut grupper för att spåra, så det går bra att kontakta undertecknad om Du tycker att detta kunde vara kul att pröva på. Vill Du veta mer om rovdjur i allmänhet skall Du gå med i Svenska Rovdjursföreningen pg. 149 42-7 (150 kronor/år)

Enbent kungsörn!

Bogdan Persson

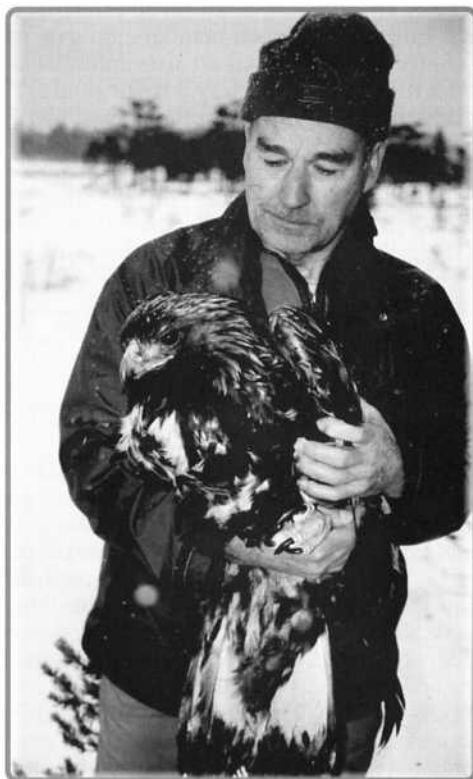
Det var en snöbeklädd dag i mitten av januari. På en skogsbilväg i Dala-Järna skogarna stod Mikael Sandström och Bertil Broman från Siljansnäs och betraktade en kungsörn som åt på en död räv, ca 60-70 meter från vägen. En syn som är få förunnat att uppleva.

Att fånga en Örn

Kungsömar är normalt mycket skygga och flyr inför en människa på flera hundra meters håll. Så småningom börjar man dock ana att någonting inte står rätt till. Ömen försöker faktiskt lyfta, men förblir kvar på marken. Man går närmare för att se vad det är frågan om. Är ömen sjuk? När det visar sig att ören inte lyfter trots att man gått fram till den, så beslutar man att tillfångata den, för en närmare undersökning. Mikael och Bertil slänger en säck över ömen och omfamnar den. Ett korekt handlande eftersom örnklor är mycket farliga och när ömen väl fått greppet om ens hand, så släpper den inte. Skräcken utlöser en slags kramphos ömen som med stor kraft kniper åt "bytet" med de imponerande kloma.

Fet och enbent

Infångandet lyckas och då upptäcker man det. Ömen är enbent! Dessutom är den ringmärkt på det friska benet. Man tar ömen till Staffan Müller som kallar på mej för att undersöka fågeln. Benet är av på övre delen av tarsen, strax under det som liknar en fågels bakvända knä. Såret är dock gammalt och förtorkat. Ömen måste ha levt ett tag med handikappet och det kan inte ha varit orsaken till dess oförmåga att flyga. Inget fel på vingarna och dessutom är den vid gott hull. Krävan är propfull av dagens räv. Och det är där vi har förklaringen. Ömen har helt enkelt ätit så mycket att den inte orkade lyfta. Det är inte helt ovanligt att örnar "äter upp sin flygförmåga". Handikappet den levde med bidrog säkerligen till att den inte orkade stampa av i den djupa snön, vilket krävs för att få luft under vingarna.

En välnärd Örn, sin skada till trots, konstaterar Gunnar Lind.

Foto: Bogdan Persson

Bensax.... ?

Fallet med enbent örn är tyvärr inte unikt. Vi hade ett liknande fall från Rättvik för fyra år sedan, då en ungfågel med ett färskt avknippsat ben och ett infekterat sår fick avlivas. I tidskriften "Kungsömen" står det att läsa om en enbent kungsörn som sågs förra vintern på en utfodrings-

plats i Värmland. Vidare så kan jag nämna att vi vid våran åtel har ytterligare en örn med brutet ben. Samma sak rapporteras från Falun.

Men vad har hänt med dessa fåglar? En örn kan knappast själv åstadkomma en sådan skada genom att exempelvis flyga emot något, eller genom en kamp mot någon naturlig rival eller fiende. Åtminstone inte i de fallen benet var helt av. Tyvärr så finns det anledning att misstänka att örnarna gått i någon slags fälla. Kungsörnen är faktiskt hårt förföljd på vissa håll i Sverige.

Märkt för livet

Ringa på benet då? Ja, ömen var märkt med sk. färg-

ringar vilket innebär att den var märkt på båda benen. Vänstra färgringen står för märkäret ('95 i detta fall) och den högra, som saknades, hänvisar till området. Trots att en ring är borta så går det att identifiera ömen med hjälp av koden som är inpräglad på ringen. Den var märkt i norra Dalarna av Gunnar Lind.

Hur gick det sen då? Efter att ha tillbringat natten i bur, togs ömen till Leksandsåteln där den släpptes. (Den flög så fint....) Ingen har sett den sedan dess, vilket inte är så märkvärdigt. Av alla örnar som ses under vintern är det endast ett mindre antal som ses fler än en gång och endast någon enstaka tillbringar hela vintern runt åteln. Man hoppas ändå på ett återseende.....

Med Engelbrekt på Svenska flaggans dag!

Vad sägs om en tur på Siljan en vacker försommardag i början av juni?

Fågelklubben bjuder in till en tur runt Vattholmsskären den 6 juni kl. 14.00. Vi hoppas få se några av de "havsfåglar" som håller till på Siljan, storskarv, silltrut och fisktärna m.fl. OBS! Samling vid kajen i Leksand Resan är också tänkt som en medlemsvärvarresa, det vill säga att Du tar med dig vänner som länge funderat på att gå med i fågelklubben. Gunnar Lind kommer att guida från däck och Staffan Müller kommer att presentera fågelklubbens verksamhet för alla nya medlemmar.

**Turen kostar 150:-/person. En enklare lunch samt kaffe ingår i priset!
Anmäl dig snarast, resan blir snabbt fullbokad!**

**Anmälan: Staffan Müller, Sunnäng 35, 793 90 Leksand, tel 0247-61106.
Gunnar Lind, Yttermo 793 35 Leksand, tel 0247-34866**

Naturvården i Leksands kommun

Staffan Müller

Naturvården inom Leksands kommun är knuten till Miljö- och Hälsoskydds nämnden.

1989 inrättade kommunen en naturvårdartjänst. Det årliga kommunala anslaget för naturvård, uppgår till ca 100 000 kr. Hittills har dessa medel använts för att anlägga hagmarker och strandängar, för uppskyltning av naturreservat samt för att ställa iordning Limsjön och dess faciliteter.

Limsjöns restaurering har dessutom erhållit särskilda anslag från såväl kommunen som länsstyrelsen, naturvårdsverket, Världsnaturfonden WWF, EU's strukturfonder samt fågelklubben och ett stort antal företag i regionen, främst Hemköpskedjan AB.

Ett sumpskogprojekt

Som en fortsättning på, eller förlängning av Limsjöprojektet, har Miljökontoret just startat ett projekt som syftar till att skydda och restaurera våtmarker i skogslandskapet.

Vi har i första hand inriktat oss på ett område kring Kollsjöarna och Lundbjörkstjärnen. Målet är att samordna skogsbruket med jakt- och fiskeintressen, bevarandointressen samt friluftslivet. Området hyser en mängd rara arter som för sin överlevnad är beroende av ett naturligt flöde av vatten genom mark och vattendrag.

Vi har för avsikt att använda oss av lärdomarna från Limsjön, dvs inte skygga för maskinell våtmarksrestaurering etc. Vidare kommer de rinnande vattendragen, sjöarna och tjärnarna i området att erhålla en särskild status.

Några delområden blir sannolikt föremål för skyddsåtgärder i framtiden, men utöver "Mysten" redovisas dessa inte i denna rapport.

Skogsskydd och naturreservat

Leksands kommun har en policy att den skogsmark som hyser särskilt höga naturvärden skall skyddas. Vi anser att det bästa instrumentet för skydd, är naturreservat. Därför eftersträvar kommunen att inrätta en hel del naturreservat i framtiden.

Kommunens skogar

Kommunens insatser för att skydda värdefulla skogsmarker, har hittills främst inskränkt sig till att skydda egna marker.

En stor del av Storön samt Hundhagen och Millnäset är således naturreservat. Kommunen har även köpt in ett skifte med urskogskarakter på Ålheden och inrättat ett naturreservat som kallas Åhlmans minnesskog.

Jag har också fått kommunens sanktion att göra naturreservat av Vaverön, Storheden (gammal tallskog vid skjutbanan i Häradsbygden), ett mindre gammelskogskifte vid Älgberget, gammelskogen vid Gruvbäcken i Siljansnäs samt inom ett sumpskogsområde, Mysten, norr om Lundbjörkens fäbodan.

Dessutom har kommunen för avsikt att under kommande år arbeta för naturreservat Limsjön som omfattar såväl privata markägare som kommunen och golfklubben.

Eftersom den årliga budgeten för kommunal naturvård är ganska liten, räcker slantarna inte till att köpa in marker som är skyddsvärda. Därför har kommunen inrättat stiftelsen Leksands naturvårdsfond, vars syfte är att samla in pengar främst till naturreservatsbildningar. F.n. har en insamling för inlösen av Djupbäcken (raviner i anslutning till älven vid Västannor) avslutats samt pågår insamling av 50 000 kr för att lösa in Gruvbäcken i Siljansnäs.

Privatskogen

Många privata markägare har också visat mycket god vilja till naturvård, genom att tillåta kommunen att göra naturreservat av sina marker. I enstaka fall har symboliska ersättningar utgått, men i stor utsträckning helt ideellt, har Digerbergets naturreservat och Nybodalen dito i Tällberg inrättats. Vidare har ett mindre skogsområde på Gräsberget i Östra Leksand skyddats som naturreservat. Delar av Storön har också helt utan ersättning ombildats till naturreservat.

Kommunstyrelsen har också uttalat en vilja att bilda naturreservat av strandområdet från Hjulbäck till Truts udde. Denna viljeyttring påverkar många markägare, därför antas ärendet ta några år att handläggas.

STORA's skogar

Skogsbolaget STORA har en egen policy för naturvård i skogsbruket. De har för avsikt att skydda skogsområden som omfattar nästa 10% av det totala arealinnhavet. Bland dessa skyddsobjekt, kan nämnas Dalberget vid Oppejen, Klyvenhäll, Fjällberget, Draggberget och många andra objekt som omfattas

av den interna, landskapsekologiska planeringen.

Staliga engagemang

Tillsammans med kommunen, eftersträvar skogsvårdsstyrelsen att skydda ett område längs Järnavägen, intill avfarten mot Ljusbodarna.

Länsstyrelsen har ombetts att arbeta för att skydda en lövbränna intill Skålsjön bortom Skäppsjöbodarna. Vidare måste också Kägelbergsområdet skyddas i samarbete mellan markägare, stat och kommun.

I Yxberget finns det bestånd med flerhundraåriga tallar. Skiftet ägs av Lantbruksnämnden. Miljökontoret har ett muntligt löfte från Länsstyrelsen att skydda området kring tallarna.

Kommande reservat

Den aktuella ambitionen från Miljökontorets sida är att redan under innevarande år kunna fastställa närmare 10 nya naturreservat. Utöver de redan nämnda Mysten, Vaverön, Storheden, Djupbäcken och Gruvbäcken, pågår också slutliga förhandlingar med markägarna runt Gösjön och Gönan i västra Leksand, Anders Forssell om Kliberg, med Mats Rickardsson om Solby i Insjön, ett flertal markägare om Helgsjömyren, kommunen om Åkersön vid folkhögskolan samt området mellan idrottsanläggningarna i Lugnet och Orsandbaden.

Fregåsberget vid Rällsjön är också föremål för skyddsdiskussioner. STORA har godkänt intrång på sin mark, medan övriga markägare också är vidtalade. De är också positiva till ett skydd av den urskogslika rasbranten.

Om man skall göra en optimistisk bedömning av läget för skydd av skog i Leksands kommun, skulle följande översikt kunna presenteras:

Fortsättning på sid 29

5 Frågor

Staffan Lind

Fråga 1 EN HALVSTORFÅGEL

- 5p. Långbent och långnäbbad vårfågel.
- 4p. Honorna drar söderut redan före midsommar.
- 3p. Den välbekanta drillen hörs i jordbruksbyggd på våren.
- 2p. En spräckligt gråbrun fågel.
- 1p. Den är "stor", vår största vadare.

Fråga 2 EN FÅGELFAMILJ

- 5p. Små luft akrobater.
- 4p. Flyttfåglar med spetsiga vingar.
- 3p. Stjärten är mer eller mindre kluven på de olika arterna.
- 2p. Sitter ofta på telefontrådar, en sådan gör ingen sommar.
- 1p. Namnen börjar på back-, hus- och ladu.

Fråga 3 EN VANLIG SMÅFÅGEL

- 5p. Vitkindad hålhäckare med streck på bröstet.
- 4p. Ses ofta vid fågelbordet.
- 3p. Huvudsakligen svart och gul.
- 2p. Den största mesen.
- 1p. Gillar talg, men det är ingen tjur.

Fråga 4 ETT BRA HJÄLPMEDEL

- 5p. Höljet är oftast hårdare än innehålllet.
- 4p. Finns både i fickformat och i betydligt större format.
- 3p. Bra att titta i om man ser en obekant fågel.
- 2p. Höljet kallas pärm.
- 1p. Innehållet består av text och bilder på fåglar.

Fråga 5 EN PLATS

- 5p. Där förekommer ofta korp i stora mängder.
- 4p. Även andra kråkfåglar samt en och annan räv syns till.
- 3p. Har man riktig tur så kan man få se en örn.
- 2p. Lämpligt ställe att ha en fotokoja.
- 1p. Ett ställe där man lägger ut slaktavfall och kött till fåglar.

Svaren hittar du på sidan 34

Gnagarinventering

Sören Stenberg

1998 var ett bra gnagarår och för att ta reda på vilka arter som finns i mina hemmamarker lånades 15 st gnagarfällor av Miljökontoret.

Fällorna som fångar gnagare levande betades med bland annat solrosfrön som uppskattades mycket. För att de små däggdjuren inte skulle sitta fast så länge sattes fällorna ut så sent som möjligt på kvällen och kollades så tidigt på morgonen som möjligt.

Limsjön, storäng

- 3 mindre skogsmöss (30/10).
Dvärgnäbbmusen var verkligen liten. Den väger enligt litteratur 2-7,5g.

Artbestämningen större respektive mindre skogsmus är inte 100%-ig då de i storlek och vikt överlappar varandra. Vissa skogsmöss kan inte ens experter artbestämma.

Det var förvånande att fånga skogsmöss på en stor äng. Där förväntades ängssork. Vattensorkar fanns på ängen, men de är normalt för stora för att gå in i smågnagarfällorna.

Mina små medhjälpare som uppskattade denna lilla inventering, kanske mer än jag (spännande med ficklampor i mörkret och gå upp tidigt på morgnarna) heter Tommy Stenberg och Magnus Dahlgren båda 10 år, Linda Stenberg 8 år och Lovisa Dahlgren 9 år.

Litteratur: Däggdjur - Anders Bjärvall, Staffan Ullström.

Resultat:

Limsjön vid "Statoiltornet"

- 1 åkersork och 1 dvärgnäbbmus (19/9).

Bastbergs fåbodar

- 5 skogssorkar, 1 ängssork och 1 vanlig näbbmus (20/9).

Kråkbacken (Mon)

- ingenting (21/9)

Dammskog

- 4 skogssorkar och 2 större skogsmöss (3/10).

Skallskog

- 3 skogssorkar (3/10).

Rapport från berguvsprojektet.

Henry Pollak

År 1998 blev något av ett mellanår för berguvarna i voljärerna i Siljansnäs och Insjön. I Siljansnäs blev det för första gången endast en unge, en hona som kläcktes. Denna blev släppt i Öje under hösten. Anders Sjölungs Uvar har under många år fått minst två ungar per år, en gång också tre, som kunnat släppas. I Insjön lyckades endast det ena paret med häckningen och resultatet blev tre hanar, som sedermera släpptes i Avesta, Vansbro resp. Insjön.

Uvar och farorna

Uven som släpptes ifrån voljärerna, var ute i frihet i 82 dygn innan den tyvärr blev överkörd av en bil, alldeles intill rastplatsen efter riks-70 mellan Insjön och Leksand. Den var dock vid gott hull och måste ha lärt sig att jaga, för den hade ökat i vikt med 77 gram sedan den släpptes. Denna vägsträcka är tyvärr mycket farlig för uvar, då det nu förolyckats tre stycken där under c:a fem år. Den första, som påkördes var en ringmärkt uv född i det vilda, men som tyvärr påkördes under första levnadsåret.

Uven och turisterna

Den andra låg död på vägen och upptäcktes samtidigt av två bilister från vardera håll. De två bilisterna stannade samtidigt och den ena, som tog upp uven, var en turist från Schweiz. Efter diverse språkförbistring och för att kunna avgöra vem som hittade den först så hade det krävts handgemäng. Slutligen kom de två dock överens om att den Schweiziska turisten skulle lämna uven till polisen. Detta har dock troligen aldrig skett. Därför vet vi tyvärr inget om denna Uv's ursprung.

Den tredje Uven som släpptes i höstas var ifrån insjövoljärerna.

Ny hona

Uvparet i den äldsta insjövoljärerna, påbörjade häckning med ett ägg. Men tyvärr fick honan en infektion i fötterna, vilket medförde att hon helt avbröt häckningen. Infektionen

blev så svår, att vi sedermera tyvärr blev tvungna att avliva henne under hösten. Honan är numera ersatt av en ny hona, från Hasse Ingritz i Dala-Floda, som är 20 år och blev ensam sedan hon tagit livet av sin partner. Vi får hoppas att vår hane klarar sig bättre.

En bra början av året

1999 började dock mycket bra i Insjön med en frilevande berguv, som ropade redan första veckan, och den har ropat i två månader nu, med varierande intensitet beroende på väder och vind. Den har suttit i närheten av vattentornet, på kyrkans kors och i närheten av badplatsen. Den har ropat från c:a kl. 21.00 till kl.06.00. Vi får hoppas att han hittar en hona och väljer att dra till skogs för häckning, eftersom uvar, som bor inne i samhällena har väldigt hög dödlighet.

Avveckling ?

Det har spekulerats en del om att berguv Dalarna ska avveckla avelsverksamheten år 2000, men ännu har inget definitivt beslut tagits. 1998 kom det in många återfynd av döda uvar, och målsättningen är ju att vi ska ha en livskraftig stam, som fortsättningsvis kan öka av sig självt. Det är på god väg att bli så, även om många revir ännu är tomma som tidigare hyst uvar för så där 50 år sedan. Därför kan vi troligen hålla på ett tag till och personligen skulle jag önska att varje kommun hade minst ett häckande berguvspar i Dalarna, så att vår landskapsfågel verkligen får göra skäl för namnet.

Limsjön fortsätter att växa

Staffan Müller

Ännu är inte sista spadtaget grävt i Limsjön.

Mycket återstår innan miljökontoret och fågelklubben är nöjda.

Det finns bl.a fortfarande stora ytor av den ganska artfattiga starrmaden som skulle gynnas av fortsatt fräsning och framför allt bete.

Strandängarna som i dag betas, har återgett sjön ett fågelliv som vi aldrig vågat drömma om.

I dag häckar flera par rödbenor, sydliga gulärlor, spovar och grågäss i Limsjön. Detta är framför allt för de tre först nämnda arterna en direkt följd av återskapandet av strandängar.

Under året som gick gästades Limsjön dessutom av en rödspov under flera veckor och än värre, spelade dubbelbeckasin vid flera tillfällen under våren och sommaren.

Det senaste som hänt med Limsjön är att de förargliga högar av torv som blev kvar på den svaga isen efter grävningarna i norra Limsjön 1996 nu fraktats bort. Det betyder också att vattenspeglarna där blivit mycket

större och framför allt att fågellivet nu kommer att trivas mycket bättre där uppe. Många av arterna som häckar i starrmaden, gillar definitivt inte att omgärdas av flera meter höga kullar.

Vidare har det dränerande dike som också förstört förutsättningar för översvämningar i norra Limsjön under vårfloden tagits bort.

Återstår att invänta våren och då med spänning följa utvecklingen av fågellivet i den hittills minst spännande delen av våtmarken.

Skall vi hoppas på ytterligare ett tranpar?

Eller varför inte en jorduggla på bo bland vide och starr!

Flygfoto över Limsjön

Foto: Staffan Müller

Bara gråsparvar

Bogdan Persson

Det ovanstående uttrycket lär var och en känna till. Det avser inte alltid gråsparven. Icke fågelkunnig använder det för såväl pilfink som andra småfåglar som vederbörande inte klarar av att artbestämma. De "degraderas" till gråsparv.

Fåglar i vardagen

Men, vi fågelskådare, är vi så mycket bättre i frågan? Hur stor del av skådartiden ägnar vi de vanliga fåglarna? Fåglar som lever alldeles inpå oss. En flock småfåglar som kommer inflygande höjer pulsen en aning tills det visar sej vara en flock...pilfinkar. När detta är konstaterat är saken helt ointressant, sökandet går vidare.

Dagens fågelskådare har tillgång till en uppsjö av fågelböcker, med all den kunskap som samlats på under årtionden och sekler genom den gångna tidens pionjärer och dagens duktiga fågelforskare. Och dessa blir fler och fler. "Konkurrensen" är hård. Det ligger nära till hands att dra den felaktiga slutsatsen att kunskapen om de vanliga fåglarna är "fullständig". Ja, inte bara om de vanliga, utan även om de mindre vanliga. Med en sådan inställning finner man det helt hopplöst att själv få upptäcka något nytt. Och det är just upptäckandet som är fågelskådningens stora tjusning.

Rariteter

Vad gör man då? Går ut och letar efter rariteter, så klart. Här finns det plats åt alla. Fåglarnas ständiga rörelser gör det fullt möjligt för var och en att på egen hand upptäcka något nytt. En ovanlig fågel, kanske ett förstafynd för kommunen, eller landskapet, eller rentutav en ny

Sverigeart (vilken dröm). Ju ovanligare art desto större är lyckan. Därför är en rödstrupig piplärkeobs mera värd än en grönsiskeobs. Likaså är gråsparven helt värdelös i dessa sammanhang. Detta trots att gråsparven på många håll är betydligt ovanligare än grönsiskan. Och det är inte färgen som ger grönsiskan ett högre värde.

Nej, gråsparvens nära anknytning till människan har degraderat den till en "skräpfågel", så till den grad att många inte lagt märke till att arten under de senaste åren minskat i antal mycket kraftigt och på vissa håll helt försvunnit. Att bortgången sker så obemärkt kan dock, till en viss del bero på att den fått en fullgod ersättare i sin snarlika (ointressanta) släkting -pilfinken.

Denna art har sakta men stadigt ökat i stora delar av Sverige och det verkar som att den även har krupit närmare människan i sitt levande. Kanske är det här vi finner nyckeln till dess framgång. Pilfinken tycks vandra samma väg som gråsparven en gång vandrat.

Den grå i vardagen

Men vad är det som gör att gråsparven, fågeln som verkade vara den sista som skulle drabbas av överlevnadsproblem, plötsligt går så drastiskt tillbaka? Tanken har framförts att gråsparvarna är starkt beroende av hästar, ur vilkas spillning de tar reda på havren som till stor del osmält passerat hästens matsmältningssystem.

Teorin verkar dock föga övertygande om man tittar till situationen i Leksand.

Hästar finns det kanske mer än någonsin i byarna runtom, medan gråsparven bara minskar i antal. Trenden är dessutom likartad i städerna, där gråsparven sedan årtionden förlorat all kontakt med hästarna, varför det är svårt att tro på något samband (Gunnar Lind).

Någon övertygande förklaring till gråsparvens situation går, mej vetterligen inte att finna. Kanske rör det sej om en alldeles för tråkig art för att väcka forskningsintresse. Hursomhelst verkar gråsparven anpassningsförmåga, inte vara fullt så stor som vi föreställt oss.

En grå raritet

Låt mej avsluta denna artikel med en hän-delse från den 12 augusti '95. Jag stod vid Leksandsbröds silo i Häradsbygden och bevakade pilgrimsfalkarna som var utplacerade där (se "Leksands Fågelklubb", nr. 2/95). Falkarna var dock, inte där. De började hålla sej borta stora delar av dagen, vid det här laget.

Tubkikaren stod uppriggad och i brist på spännande fåglar, riktade jag in den mot en flock på några hundra pilfinkar som kalasade på den mognande havren, ett femtiotal meter bort. Åtminstone något att vila ögonen på medan man väntar.

Men där då? En av fåglarna liknar mer en gråsparvshona, men är inte en sån. Den är felfärgad. En svart fläsk syns på kinden. Blekare än pilfinkarnas, men ändå tydlig. Fågeln har en påfallande kastanjbrun ton på bakre delen av hjässan. Fallet är solklart: en korsning mellan gråsparv och pilfink! Förutom detta exemplar fanns ytterligare ett antal korsningsexemplar i trakten (se "Leksands Fågelklubb", nr 1/96).

Bastarden

Varför är det här nu så intresant i artikelns sammanhang (förutom som kuriosas)? Innan man svarar på denna fråga kan det vara bra att ta reda på anledningen till att korsningar uppstår. En pilfink skall ju trots allt para sej

med en pilfink, en skata med en skata och en vitrygg med en vitrygg. Men just när det gäller vitryggig hackspett så har vi här i Dalarna ett exempel från 1993 då en hona av vitryggig hackspett samhäckat med en hanne av större hackspett i Borlänge-trakten.

Denna vitrygg var, om inte den allra sista, så åtminstone ett av de sista exemplaren som fanns kvar i Dalarna. Den har nästan inte haft någon chans att finna en partner av samma art tillhörighet. När en fågel blir för ensam i ett område, vare sej den flugit till fel geografiskt område, eller som i detta fall, är en kvarleva av en försvinnande population, så får den ta till nödlösningar.

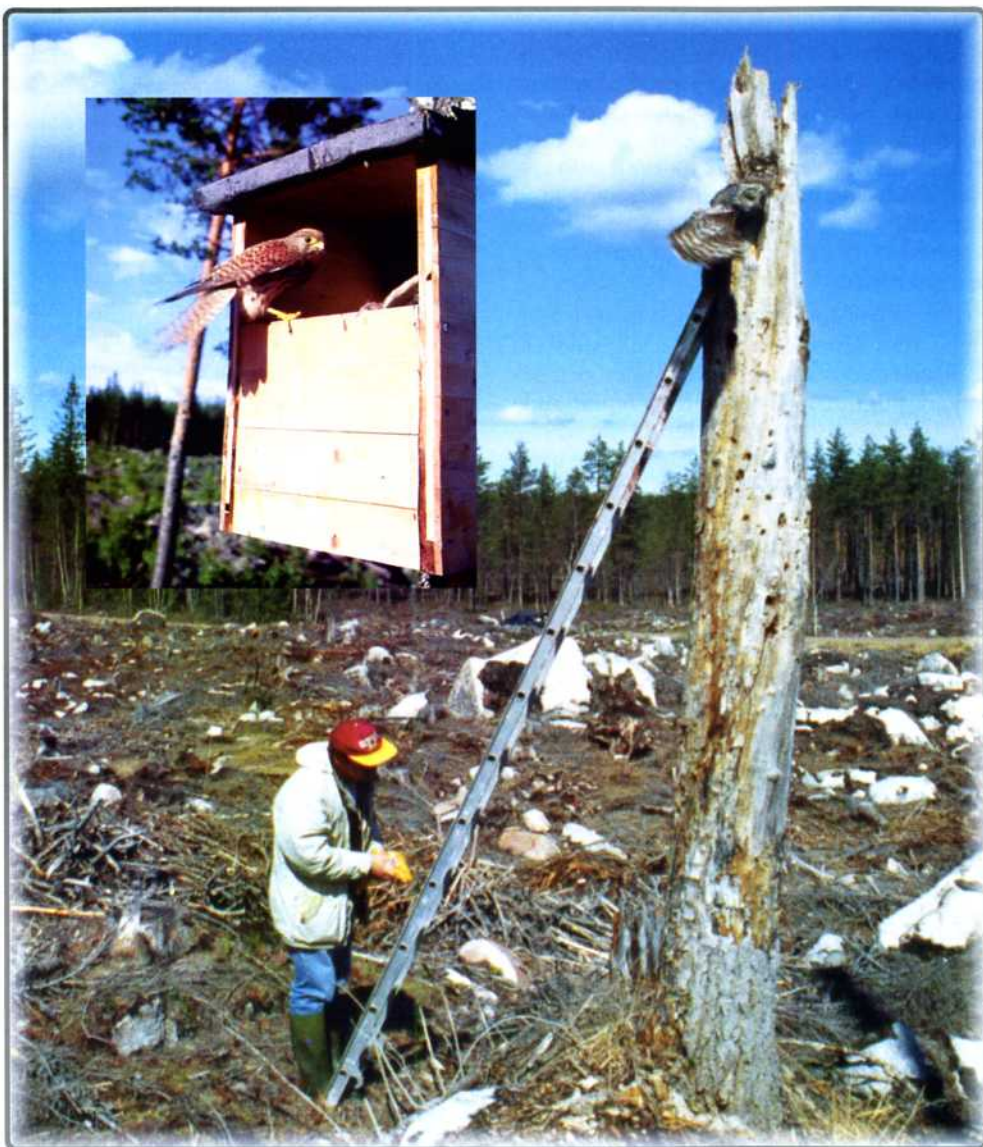
Den försöker bilda par med någon fågel som åtminstone påminner om den egna arten. Oftast går det inte vägen eftersom den tilltänkta partnern inte är i samma desperata situation, men ibland lyckas det. Den ovannämnda häckningen mellan vitryggen och den större (som i sanningens namn ska sägas, är en mindre art), resulterade för övrigt i en kull ungar.

Är det ett tecken?

Vitryggen i Borlänge har således funnit sin nödlösning, på samma sätt som någon gråsparv i Häradsbygden funnit sin. Det finns även en annan likhet. Båda arterna är på tillbakagång. Gråsparvens situation är, förvisso inte lika akut som vitryggens, men kurvan pekar, icke desto mindre, brant ner.

Korsningar mellan gråsparv och andra arter är ett tecken på att arten mår dåligt och bör således inte ses som enbart en kuriosas kul grej, utan snarare som en varning. Gråsparvens är, trots sitt tråkiga rykte, en grann fågel och ett mycket trevligt sällskap intill stugknuten. Måste den verkligen försvinna för att vi ska märka detta?

Det är ont om storskog och naturliga stubbar för
Tornfalk och Slaguggla!!!

Infälld bild: Tornfalk. (*Falco tinnunculus*) Foto: Bogdan Persson.

Stora bilden: Den årliga Slaguggle inventeringen (*Strix uralensis*) Foto: Lars Nilsson

Fortsättning från sid 21

Område:	Areal	Naturtyp	Skyddat År	Ansvarig
Björkberget	14 ha	Tallskog	1984	Länsstyrelsen
Prästön	20	Gammelskog	1987	Lst
Åhlmans	1	Tallurskog	1993	Kommunen
Gräsberget	1	Gammal gran	1993	Kommunen
Hundhagen	109	Lövskog	1994	Kommunen
Storön	37	Skog/äng/hage	1997	Kommunen
Nybodalen	10	Lövskog	1998	Kommunen
Digerberget	6	Barrurskog	1998	Kommunen
Klara 198 ha				
Mysten	ca 20 ha	Sumpskog	1999	Kommunen
Väverön	ca 8	Tallskog	1999	Kommunen
Åkersön	ca 2	Löv/Park	1999	Kommunen
Gösjön	ca 75	Sjö och å	1999	Kommunen
Kliberg	ca 6	Bergbrant	1999	Kommunen
Algberget	ca 2	Gammal gran	1999	Kommunen
Djupbäcken	ca 20	Urskogsravín	2000	Kommunen
Gruvbäcken	ca 3	Gammal gran	2000	Kommunen
Solby	ca 1	Strandskog	2000	Kommunen
Lugnet/Barkdal	ca 20	Gran/Tall/Park	2000	Kommunen
Fregåsberget	ca 20	Rasbrant	2000	Kommunen
Yxberget	ca 5	Gammal tall	2001	Kommunen/Lst
Limsjön	ca 200	Våtmark	2002	Kommunen
Helgsjömyren	ca 15	Sumpskog	2002	Kommunen
Planerade ca 397 ha				
"Järnavägen"	ca 11 ha	Sumpskog	1999	Komm. /SVS /Lst
Kägelberget	ca 20	Gammelskog	2001	Komm. /SVS /Lst
Skålsjön	ca 10	Lövbränna	2002	Lst
Akut angelägna ca 41 ha				

Sammanlagt 636 ha kommer om allt "går i lås" att vara skyddade som naturreservat inom 3 år. Detta motsvarar 0,52 % av den totala arealen av Leksands kommun.

En stor del av de skyddade områdena är att betrakta som impediment, ex.vis utgörs Limsjöområdet av mer än 100 ha ren våtmark.

Sett ur detta perspektiv är STORA's planerade skyddsområden, helt avgörande för hur omfattande naturvårdshänsynen i skogsbruket kommer att vara i Leksands kommun i framtiden.

Det finns knappast någon kommun i landet som på egen hand, utan statligt stöd, har så många områden inplanerade som naturreservat som Leksand. Detta medför att man kan vara än mer betänksam över naturvården i våra skogar i framtiden. Sveriges mål är att 10% av skogsmarken skall skyddas.

0,52 % skyddad natur i Leksand, innebär att kommunen till 1/20 har uppnått de nationella mål som fastställs för naturvård i skogen!

Länge leve stiftelsen *Leksands naturvårdsfond*, Pg. 44 99 57-0, som i alla fall försöker samla in medel för att bevara våra skogar!

Staffan Müller/ Naturvårdssekreterare Leksands Kommun

Projekt Pilgrimsfalk - utsättningar i Dalarna

Peter Lindberg/ SNF-Projekt Pilgrimsfalk

Till och med 1998 har 43 falkar frisläppts i Dalarna och av dessa har hittills sex rapporterats som döda. Antalet observationer av falk under häckningstid har ökat i Dalarna och minst en av hackingfalkarna (C2 från 1996) har överlevt och observerades sommaren 1998 utanför Borlänge. Falkarna är relativt hemortstroga och speciellt hanarna brukar söka sig ett revir inte många mil från den plats där de släpptes ut. Honorna däremot rör sig över betydligt större områden och medelavståndet för 10 falkhonor på västkusten var ca 13 mil mellan födelse eller utsättsplats och den plats de valde att häcka på.

Tabell 1. Utsatta pilgrimsfalkar i Dalarna 1994-1998

Lokal	1994	1995	1996	1997	1998	Summa
SK	3					3
SIF				4		4
KL	4	4	3	4	3	18
LB		3	3	3		9
BOR				3	3	6
OX					3	3
Summa:	7	7	6	14	9	43

Falco Peregrinus

Fortsatt utsättning i Dalarna?

Men för att bygga upp en ny falkstam om kanske 15-20 par i mellansverige räcker det inte med det lilla antal falkar vi hittills satt ut. Som tidigare nämnts räknar man med att högst 20% av utsläppta falkar överlever till reproduktiv ålder. Skall vi få en effekt måste vi fortsätta ytterligare ett antal år med utsättning i Dalarna. Problemet är för närvarande att de falkar vi har kvar på avelsstationen är ålderstigna och ger allt sämre med ungar. Avelsprojektet har drivits gemensamt av Naturskyddsföreningen och Göteborgs Ornitologiska Förening men när nu vi nu nått det mål vi satte upp för Västkusten har Göteborgs Ornitologiska Förening tagit ett beslut att avveckla sin del i avelsprojektet. Detta är förståeligt, GOF kan som lokalförening inte ta på sig ekonomiskt ansvar för att försörja andra delar av landet med falkar.

Strategin för Naturskyddsföreningens del är att försöka driva avelsprojektet vidare med ett 10-års perspektiv för att bl.a. kunna försörja Dalarna med fler falkar de kommande åren. Förutsättningar för detta är att vi finner en ny samarbetspartner som kan ta det ekonomiska och skötselmässiga ansvaret för burfalkarna samt genomföra maskinkläckning. Avelspopulationen måste också förnygras snarast för att ge förutsättningar för ett antal nya häckande burpar inom tre-fem år. Som ett komplement till aveln kan man utnyttja ett antal vilda falkpar i västsverige för "double-clutching" och på så sätt få fram mellan 10-20 falkungar per år som kan användas för utsättning i Dalarna.

En nytillsatt avelsgrupp med representation för Dalarna kommer förutsättningslöst att undersöka möjligheterna att gå vidare med avelsprojektet.

Gröna hackspettar.

Gunnar Lind

I Sverige finns numera åtta arter hackspettar och alla dessa har häckat i vår kommun men i dag finns endast sju av dem kvar som häckfåglar.

Två av dessa arter skiljer sig markant från de övriga i utseende då de är gröna till färgen. Den ena av dem, gröngölingen, var tidigare en vanlig fågel i våra trakter och den fanns i anslutning till de flesta byar och många fåbodrar.

Sedan 1950-60 talen har den minskat kraftigt i antal och den är numera en tämligen sällsynt fågel. Den andra, gråspetten, uppvisar en motsatt populationsutveckling.

Under perioden 1950-1970 var den en mycket sällsynt fågel men under 1980-90 talen har arten ökat i antal så i dag finns det troligen fler gråspettar än gröngölingar i kommunen.

Gröngölingen

Gröngölingen är näst spillkråkan vår största hackspett och den är grön på ryggsidan med tydlig gröngul övergump. Hjässan är röd hos båda könen och på huvudets sidor finns en svart fläck från näbbroten till strax bakom ögat. Halsens sidor och undersidan är ljusgråa med gröngul anstrykning. Ögats iris är vitaktig och ögat syns därför tydligt i den svarta "masken". Skillnaden mellan könen är att hanen har en svart och röd mustaschfläck medan honans är enbart svart. Ungfågeln skiljer sig från de äldre på sin fläckiga dräkt, i synnerhet på huvud, hals och framkropp.

Biotop

Gröngölingen är en art som föredrar lövskogsområden och i den sammanhängande barrskogen trivs den inte. Den vill ha relativt öppen mark och många tidigare häckplatser har övergivits på grund av förbuskning och igenväxning. Under senare tid har arten börjat uppträda på skogshyggen med riklig tillgång på kvarlämnade gamla aspar. Gröngölingen är en "pratsam" och högröstad fågel som man kan höra under stora delar av året. Mest i farten är den emellertid under senvintern och våren och det låte man oftast hör är revirropet som av Rosenberg beskrivs som ett gällt fallande klyh klyh kly kly kly. När den låter höra sitt vittljudande låte sitter den ofta högt uppflugen i någon trädtopp och visar för andra gröngölingar att reviret är upptaget. I motsats till övriga hackspettar trummar gröngölingen mindre ofta och dess trumning är snabb men påfallande svag och hörs därför inte särskilt långt.

Bosättning

Mot slutet av april brukar gröngölingsparet börja utmejslingen av bohålet och båda makarna hjälps åt med detta arbete. Det vanligaste boträdet här på trakten är asp men även al, björk och äppelträd har förekommit. En gång har jag sett ett bo uthackat i en hög grindstolpe. De bon som jag fann på 1950-60 talen låg på relativt låg höjd och mellan 1,5 och 4 meter var den vanligaste höjden. Det lägsta bohålet låg blott 60 cm över marken i ett gammalt äppelträd.

Forts. nästa sida 32

Födoval

Den huvudsakliga födan de får är myror och myrpuppor men även andra insekter ingår i dieten. Sedan ungarna lämnat boet är de beroende av föräldrarna i åtminstone ytterligare en månad. Gröngölingen är stannfågel men många exemplar stryker omkring vintertid och då kan de även vara långt ute i barrskogarna och hacka fram myror ur myrstackarna. Ibland händer det också att gröngölingar kommer fram till fågelborden för att smaka på den uthängda talgen.

Gråspetten

Gråspetten påminner en hel del om gröngölingen men den är något mindre. Ryggsidan och övergumpen liknar gröngölingens medan huvud och hals är askgråa och undersidan är ljus grå. Hanen har en röd fläck i pannan vilket honan saknar och båda har en svart tygelteckning mellan näbbrot och öga samt ett smalt svart mustaschstreck. Ögats iris är röd. Ungfågeln liknar de äldre men de har en svag vattring på undersidan men hos vissa individer är vattringen så svag att den knappt är skönjbar.

Biotop

Att ange vilken biotop gråspetten föredrar är inte lätt för den häckar i olika typer av skog. Barrskog med relativt stort lövinslag och gärna i anslutning till bergsslutningar synes vara en god miljö, likaså gamla fäbodemarker.

Gråspett (*Picus canus*) vid bohålet.

Foto: Gunnar Lind

Hyggen med kvarstående aspar är också en bra biotop för arten. Liksom gröngölingen kan man höra gråspetten under stora delar av året och den har en rik lätesrepertoar. Det vanligaste är revirlåtet, en vek vissling kli-kli-kli-kly-kly-kly, svagare mot slutet och med fallande tonhöjd. Gråspetten hörs ofta trumma och den har en snabb trumvirvel som är inemot två sekunder lång. Under april och början av maj är det som livligast i gråspettreviren. Revirlåtet ljuder omväxlande med trumningar och ibland ses hanen jaga honan av och an inom området varvid han uppvisar en påfallande fladdrande flykt.

Bosättning

I början av maj hackar paret ut ett bohål eller påbättrar ett gammalt hål. De flesta bon jag sett har legat i friska aspar men även torr asp, björk och tall har förekommit som botråd. Härom året låg två bon i spillkråkshål vilket måste betecknas som anmärkningsvärt. Gråspetten vill gärna Däremot har de få bon som jag, under senare tid, funnit på hyggen legat ganska högt, mellan 8 och 11 meter. Äggen, som läggs under första halvan av maj, är glänsande vita och antalet är oftast 5-7. De ruvas av bägge könen i ungefär 18 dygn och det tar sedan drygt tre veckor för ungarna att bli flygga.

bo högt och bohålen har legat på höjder mellan 4,5 och 11 meter med ett medeltal på ca 8 meter. Äggkullarna är stora och antalet ägg har varierat från sju till nio i de kullar som jag kontrollerat. Äggen ruvas i 17 dygn av båda makarna och ungarna blir flygfärdiga vid ca 23 dygns ålder.

Födoval

Liksom hos gröngölingen är ungarna beroende av föräldrarna i ytterligare några veckor innan de blir självständiga. Födan består huvudsakligen av myror och myrpuppor. På hösten ingår även bär i dieten och ibland ser man spetten i någon rönn där den äter av de sura bären. Vintertid stryker gråspettarna omkring och det är mycket vanligt att de kommer fram till fågelborden för att äta av uthängt fett. Ofta kommer de tidigt på morgonen samt i skymningen för på morgonen är de hungriga efter nattens timmar och i skymningen laddar de upp för ytterligare en lång kall natt.

Ringmärkning vid Limsjön 1999 !

Årets ringmärkar säsong beräknas som vanligt starta under sista hälften av Juli och planeras pågå till i slutet av September.

Är Du/Ni intresserade att hjälpa till eller bara titta på är ni välkomna under tidiga morgnar.

För information och intresse ring Inga-Lill Paulsen-Andersson på tel: 0243-230 369. Anslag över planerade datum för ringmärkning kommer att sättas upp på Klubbstugans anslagstavla vid Limsjön/Norsbro efter midsommar.

Kungsörn (*Aquila chrysaetos*)

Foto: Bogdan Persson

Vill du bli stödjande medlem (örnfadder) i ÖRN-72?

Kostnaden är 100 kr/år och beloppet kan sättas in på postgirokonto **83 36 72-9 (ÖRN-72)**

Som tack får du regelbunden information från det nordiska örnarbetet samt tidskriften KUNGSÖRNEN 1 gång/år.

Svar till 5 frågor: 1. Storspov 2. Svalor 3. Talgoxe 4. Fågelbok 5. Åtel

Ännu en örnrik vinter i Leksand

Bogdan Persson

Fågelklubbens örnåtel har även denna vinter haft besök av en imponerande mängd kungsörnar, samt minst en havsörn. Då mycket av bildmaterialet som används för att identifiera och skilja åt de olika individerna, fortfarande finns på oframkallade filmer och eftersom säsongen inte är över i skrivande stund, så tänker jag inte ge mig in i några spekulationer om antalet örnar, utan låter det vara till ett kommande nummer. Jag nöjer mig med att konstantera att vintern påminner mycket om den förra örnrika vintern 97/98.

Fyra ringmärkta kungsörnar har vi lyckats läsa av så här långt, i följande ordning:

-18/11; Sören Stenberg blev den förste att återupptäcka den finsk-lappländska örnen (döpt till Juha) som tillbringade även den förra vintern kring åteln. Henry Polack och under-tecknad har även de fått återuppleva den gamla bekantskapen. Förra vintern var örnen en ungfågel och nu alltså en subadult i andra vinterdräkt. Det skall bli mycket spännande att se om han (det är en hanne) även i framtiden kommer att nyttja Leksand som övervintringslokal. Detta skulle i så fall ge oss tillfälle att studera på vilket sätt dräktutvecklingen sker, från ungfågel till adult örn. Det måste sägas att han redan nu stjälpes en del påståenden om hur dräktutvecklingen "ska" gå till. De två mellersta stjärtpennorna som Juha ruggade sen förra vintern är helt adultfärgade! Enligt Martin Tjernbergs vida accepterade uppfattning, ska detta ske tidigast i fjärde eller femte dräkt. Det är ingen ordning i naturen....

-xx/xx; Per Johansson slog med hästlängder åldersrekordet för ringmärkta örnar vid fågelklubbens åtel. En adult kungsörn som han läste av visade sig vara märkt i Härjedalen, av ovan nämnda Martin Tjernberg, år 1978, alltså, för över 20 år sedan! Tidigare rekordet var blygsamma 5 och ett halvt år. Tyvärr så blev örnen aldrig fotograferad på grund av

dåliga ljusförhållanden vid tillfället. Jag hoppas verkligen att en ny chans dyker upp.

-2/2; Ännu en adultfärgad kungsörn vars ring undertecknad lyckats läsa av. Det visade sig att örnen härstammar från Norrbotten. Årsmodell '93.

-13/2; Den första färgmärkta örnen denna vinter. I skrivande stund har jag ännu inte erhållit något svar från riksmuseet, men tack vare färgringarna går det ändå att utläsa att örnen var kläckt någonstans i Finland år '97.

Utöver dessa får vi inte glömma den färgmärkta enbenta kungsörnen som släpptes vid åteln i början av januari. Tyvärr har den inte synt till dess efter. Den var märkt i norra Dalarna år '95. (Mera om detta i separat artikel)

Även två ringmärkta korpar har visats vid åteln, varav en blev fullständigt avläst. Det var en ungfågel kläckt i närheten av Ljusdal, Hälsingland.

Till sist, ett gråspettspår har uppträtt mycket regelbundet vid utfodringsplatsen, även om de fått nöja sig med tidiga morgnar och sena kvällar då de större fåglarna var frånvarande.

Vintern är ännu inte över så jag hoppas få ytterligare något kul, från åteln, att rapportera om till kommande nummer.

Krax, krax.....

Född, uppvuxen och förädlad!

Olle

Lennart

Per-Åke

John

Gunnar

Vi vill köpa Din skog - och förädla den "här hemma"

Allt sedan starten 1926 har Bergkvist-Insjön sågat och producerat trävaror i Dalarna.

Verksamheten och produktionen har expanderat i takt med efterfrågan.

Bergkvist-Insjön har under många år byggt upp en erfaren skogs- och inköpsorganisation med lokala representanter i hela länet.

**Bergkvist
Insjön**

Box 401, 793 13 INSJÖN
Telefon 0247 - 410 70, telefax 0247 - 407 98
Internet: www.bergkvist-insjon.se
E-mail: info@bergkvist-insjon.se

Vi erbjuder följande tjänster:

Skoglig service

- Skogsvård/naturvård • Gallring, slutavverkning
- Värdering, stämpling • Ekonomisk rådgivning
- Fastighetsförvärv

Naturligtvis sker allt med natur-
vårdsanpassad avverkning

Köpformer

- Rotköp • Leveransvirke • Avverkningsuppdrag

Vi vill gärna komma i kontakt med skogsägare som, liksom vi, tycker att tradition och ett långvarigt samarbete främjar bygden och miljön.

Slå oss en signal, prata med någon av våra skogs-
inköpare, och låt oss berätta vad vi kan göra för Dig.

Ring oss idag **0247-410 70**

Bergqvistsågen och Hundhagen

Staffan Müller

Den 30 maj kommer Leksands fågelklubb att tillsammans med kommunen, inviga vandringsleden genom naturreservatet Hundhagen och Millnäset. Bergkvist AB har varit mycket generösa och hjälpt oss med virke till hundratals meter spång som byggs över de blötare partierna i området.

En vandring i Hundhagen är som en resa i regnskogen. Bävaren har förgripit sig på den friska lövskogen och skapat ett konglomerat av små dammar och översvänningsmarker som lockat till sig massor av fåglar. Bland de mer uppmärksammade arterna under 1998 kan räknas gråspett, mindre hackspett och vide-sparv.

Vandringsleden följer de mest intressanta partierna av området och är lagd, bland annat på de åsryggar som byggdes upp som "banvallar" när området var en lertäkt till Bäck-Daniels tegelbruk.

Området har förstärkts ytterligare tack vare en omfattande restaurering av strandängen mellan Brenäs och Millnäset. Ett 10-tal ALU-arbetare och en mycket livaktig byförening

med Åke Fredriksson, Ecke Jakobsson och Gunnar Lund i spetsen har "gjort" detta område.

Hundhagen och Millnäset är sannolikt det mest unika av kommunens alla fågelområden. Fågelsjöar finns lite var stans framför allt i södra Sverige, men en igenväxt industritomt full med död ved och groddammar, finns kanske bara här.

Leksands fågelklubb vill härmed tacka Bergkvist AB för det fantastiska bidrag vi fått för att göra detta område tillgängligt inte bara för den fanatiska skådaren.

Välkommen till Hundhagen söndagen den 30 maj kl.08.00!

Samling i Brenäs för en angenäm promenad med en mäktig fågelkonsert!

Intåg till Naturreservat från Brenäs.

Foto. Staffan Müller

Lokaler Uthyres!

Vad kan vara bättre än att ha sitt möte eller sin bildvisning nere i fågelklubbens nya fina lokaler vid Norsbro?

Med Naturen runt ena hörnet och centrum runt det andra ligger Norsbro ypperligt för dessa ändamål.

Eller varför inte en trevlig övernattnig i det vackra Gryssenområdet, där Leksands fågelklubb tillsammans med Dalarnas Ornitologiska Förening inköpt en skogskoja uppdelad i två rum där det är plats för fyra personer i varje rum.

Allt detta i pärlugglans revir (antagligen i vargens också).

Som Ni ser, är hyran av våra lokaler dessutom inbjudande

Klubblokaler vid Norsbro:

Helghyra (lördag-söndag):
300 kr.

Heldagshyra (+ 6 tim):
200 kr.

Halvdagshyra (- 6 tim):
100 kr.

Bokning:
Staffan Müller
0247-611 06

Gryssenstugan:

Veckohyra:
180 kr/ person.

Övernattnig:
30 kr/ person.

Bokning:
Sven Lyrsell
0247- 109 03

All betalning sker via fågelklubbens **postgiro: 438 26-34**. Gärna i förskott. Kom ihåg att notera på inbet. kortet vilket arrangemang betalningen gäller för.

Alla priser inkluderar moms.

Leksands fågelklubb

Styrelsen

Ordförande
Lars Nilsson

Sekreterare
Margareta Wiman

Kassör
Göte Bergkvist

Ledamöter
Bogdan Persson
Conny Land

Projektansvariga

Projekt Pilgrimsfalk
Lasse Nilsson 0247-333 92

Projekt Berguv
Henry Pollack 0247-409 64

Projekt Lom
Conny Land 0247-225 45

Projekt Slaguggla/ Tornfalk
Gunnar Lind 0247-348 66

Backsvaleinventering
Bogdan Persson 0247-154 76

Ringmärkning Limsjön
Inga-Lill P. Andersson 0241-512 82

Örnutfodring
Bogdan Persson 0247-154 76

Öinventering, Siljan
Thomas Henriksson 0247-227 57

Rapportmottagare
Conny Land 0247-225 45
Gassarvet
793 70 SILJANSNÄS

Dalarnas Ornitologiska Förening

Medlemskap kostar 90 kr/år och då ingår "Fåglar i Dalarna" som utkommer 4 ggr/år.

Avgiften sätts in på pg: **85 46 63-2**,
C/o Yngwe Elwing,
Orsagatan 9,
784 65 Borlänge.

Kontaktman för DOF:

Svend Svarrer 0243-411 61